

Sidste års bedste bogarbejde

Indlæg ved Københavnsafdelingens møde i Landsarkivet den 20.10.1970

De fleste tilstedeværende er vel klar over det, men jeg vil for en sikkerheds skyld gerne lige understrege, at det i dag er tirsdag den 20. oktober 1970. Det vi kalder bogsæsonen er for længst i gang, hver dag vælter nyhederne ud på boghandlernes borde, Gyldendal har jubilæum her sidst på ugen og markerer det med en række bemærkelsesværdige udgivelser, Rifbjerg har allerede udsendt indtil flere nye bøger og blandt dem årets skandalesucces.

Alt dette kan være såre godt, men måske virker det lidt hektisk og merkantilt. Bag det lurer også en vis nervøsitet. Samtaleemnet i forlæggerkredse i udlandet og her i landet er: hvor længe kan bogen overleve i den form den har nu? Dette truende spørgsmål er fremsat så ofte før, men denne gang synes der virkelig at være alvor bag det. Det der truer er video/tv-kassettebånd, som man i løbet af en kortere årrække regner med helt vil revolutionere både undervisning og underholdning, først og fremmest hjemmeunderholdningen, som jo i dag primært varetages af tv, radio og læsning. At der er alvor i det bevises af den kendsgerning at store udenlandske forlagskoncerner er gået i samarbejde om at lave software – video-bånd-produktion til de nye apparater, der snart vil kunne købes i enhver radioforretning – og der går også rygter om at danske forlag er i gang.

Den historiske FfB

Men her i Forening for Boghaandværk – her holder vi historisk aften. Vi har hørt om restaureringen af de mudderødelagte pragtværker i Firenze, og vi har hørt om nogle af Landsarkivets skatte, og det har været vældig spændende. Det sidste emne vi nu skal beskæftige os med er også historisk, nemlig, ikke som der står i indbydelsen, Årets bedste Bogarbejde, men sidste års bedste bogarbejde. Og det er selvfølgelig også bra – i hvert fald tyder tilslutningen med dublering på at der

er interesse for alle disse emner. Men når man selv står til op over begge øren i dagsaktuelle problemer og voldsomme udfordringer fra fremtiden, så kan det være lidt svært at aftvinge sådanne emner den helt store interesse.

Årets bedste bogarbejde – positivt set

Men OK – sidste års bedste bogarbejde – som vi altså først nu i oktober, hvor den nye bogsæson er i fuld gang, får lejlighed til at tage stilling til. Da Smistrup ringede og spurgte om jeg ville sige lidt om dette emne, og først og fremmest publicityen omkring det, begyndte jeg selvfølgelig at tænke lidt over problemerne. Men resultatet af disse overvejelser blev desværre ret så mistrøstige. Det skal jeg vende tilbage til. Lad os først tage det positive.

Udvælgelsen af årets bedste bogtryk der i sin nuværende form har været foretaget siden 1942, og også udvælgelsen af årets bedste bogbind, har haft stor betydning for den kvalitetsmæssige udvikling inden for dansk boghåndværk – derom kan der ikke herske megen tvivl.

Ikke mindst i årene lige efter 2. verdenskrig, hvor dansk boghåndværk nærmest var inde i en krise, betød dette arbejde sammen med nogle enkeltpersoners og forlags pionerindsats umådeligt, og her blev grunden lagt til den kvalitetsforbedring som har præget dansk boghåndværk siden 1950'erne. Den håndværksmæssige og æstetiske gennemsnitskvalitet i dansk bogproduktion i dag er uendelig meget større end den var for 20–25 år siden. Udvælgelsen af årets bedste bøger har således haft stor betydning indadtil – udadtil har virkningen været mindre mærkbar. Fremvisningen af de udvalgte bedste bogarbejder – under hvilken form det nu end er foregået – har aldrig kunnet prale med den store publikumsinteresse. Man har forsøgt sig med mange måder at udstille bøgerne på, og man har prøvet mange forskellige lokaliteter, således nogle år på Kunsthåndværkerskolen. Fastlagt er fremvisningen i udstillingen Nordisk Bogkunst, hvor bøgerne sammen med de andre nordiske landes udvalgte bøger i en fast hvertandetårlig turnus udstilles på skift i de nordiske lande. Nogen stor publikumsinteresse for

dette arrangement er der heller ikke. Endvidere bør det nævnes at udvalgte danske bøger vises på den årlige bogmesse i Frankfurt, men selv om denne afdeling de sidste år har fået en god placering i hallerne, er det heller ikke dér trængslen er størst.

Bedst har det publikumsmæssigt gået de sidste år, hvor de udvalgte bøger har været vist sammen med udstillingen af den samlede danske bogproduktion. Især sidste års arrangement i Helligåndshuset var vellykket, men det kræver en stor indsats af komiteerne, idet denne udstilling må og skal finde sted senest i april-maj. Man har de sidste år med både stor økonomisk og arbejdsmæssig indsats søgt virkelig at gøre noget ved udstillingen af Dansk Bogproduktion, og i foråret 1969 da alle kræfter forenedes, blev resultatet som nævnt vellykket med aktiviteter, fin opbygning, konkurrencer etc. Der kom 5000 mennesker for at se udstillingen, et tal man vist var temmelig tilfreds med, men ærlig talt – 5000 mennesker i en millionby som København, det imponerer mig ikke. Og har man mon undersøgt hvad det var for nogle mennesker der kom? Hvor mange almindeligt godtfolk besøgte mon udstillingen? Mon det ikke i høj grad var de i forvejen næsten forpligtede fra bibliotek, boghandel, de grafiske fag m. m. I år har der ikke været penge til udstillingen Dansk Bogproduktion, og årets udvalgte bøger og bogbind sejler så igen udstillingsmæssigt sin egen sø, og man har igen valgt noget nyt, at fremvise dem her på Landsarkivet, hvor der er gode forhold – men jeg tror nu ikke at Landsarkivet skal vente ekseptionel stigning i sit besøgstal de nærmeste dage af den grund.

Nye muligheder

Pressens bevågenhed over for de udvalgte bedste bøger har været stærkt svingende – det ene år megen omtale, det andet næsten ingen, tilsyneladende afhængig af tilfældighedernes spil. Stedet, hvor de udvalgte bøger udstilles, har været genstand for megen diskussion, og selvfølgelig spiller lokaliteterne en rolle, måske dog nok mindre end antaget. Helligåndshuset kan synes umiddelbart velegnet; det er centralt lige ved Strøget,

men ligger alligevel og gemmer sig i den døde Valkendorfs-gade.

Der har i det hele taget gennem årene været talt meget om der ikke kunne gøres noget mere for at vække publikums opmærksomhed for de udvalgte bøger, og der er vel nok et par ting man endnu kunne forsøge, hvis man stadig vil fortsætte med denne årlige spøg. Og her kommer vi ikke uden om igen at drøfte lokaliteterne, udstillingsstedet og udstillingsforholdene. Der er et sted det ville være oplagt at prøve, nemlig Sparekassernes udstillingslokale midt på Gåstrøget i København. Her passerer, i modsætning til hvad det er tilfældet med Helligåndshuset, hver dag tusinder af mennesker, og alt for dyrt tror jeg ikke det kan være, da dette udstillingslokale vist indgår som et led i Sparekassernes PR-virksomhed.

Illums boghandel har i det nye, udvidede hus på Strøget i København fået en bedre beliggenhed i stormagasinet, og har efter omplaceringen arrangeret en række specialudstillinger. Jeg ringede i går til lederen af Illums bogafdeling Jens Houmann, og spurgte ham, om han eventuelt var interesseret i en fremvisning af de udvalgte bøger og bogbind – og jeg fik et omgående tilsagn. Der er ingen tvivl om at en udstilling af de udvalgte bøger et sådant sted ville være udmærket – en masse mennesker går hver dag gennem stormagasinet, og de allerfleste passerer bogafdelingen. Minusset vil være, at udstillingen kun kunne være åben i almindelig butikstid. I den forbindelse kan også nævnes konkurrenten, Magasin, i hvis smukke udstillingslokale i Vingårdsstræde Gyl-dendal arrangerer en jubilæumsudstilling – også her kunne de udvalgte bøger sikkert finde plads. Og mens vi er på de kanter, så er der jo planer om at lave Fønnesbechs bygning til et Kunsters Hus. Bøgerne må også få deres plads der, og der skulle således være mulighed for vekslende udstillingsvirksomhed med naturlig plads til de udvalgte bøger. Men det er nok temmelig meget fremtidsmusik. Vi må imidlertid ikke glemme at der er en verden uden for Valby bakke, og i denne forbindelse kunne det måske være en idé at lade udvalget af årets bedste bøger og bogbind indgå i folkebibliotekernes serie af vandredststillinger, som går landet rundt og vises på større og

mindre biblioteker. Der har været flere gode imellem de sidste år, for nylig så jeg en festlig og tankevækkende udstilling af undergrundsblade.

Opgiv Årets bedste bøger

Men – jeg skal indrømme, jeg tror ikke at nogen af disse foreslåede foranstaltninger – og nogen bedre kan jeg i hvert fald ikke finde på – vil skabe særlig forøgelse i publikumsinteressen. Og her kommer vi til det mistrøstige. Jeg tror vi må se i øjnene at denne lidt sekteriske selektion ikke interesserer de almindelige boginteresserede mennesker ret meget. Men hvad værre er – jeg tror også at dens betydning indadtil er forbi. Udvælgelsen af årets bedste bøger og bogbind har, som nævnt før, haft stor betydning for standarden i dansk bogproduktion – men læg mærke til at jeg taler i datid. Som inspirator, som katalysator og som spore for at leve op til de ideale fordringer har komiteernes udvælgelse gennem årene været af stor værdi. Men det er lige som alt dette er forbi. Komiteernes udvælgelse har selvfølgelig gennem årene været udsat for megen kritik – berettiget og uberettiget – det vil altid ske når nogen sætter sig til dommere over andre, men de seneste år er det ligesom kritikken er blevet mere markant og underbygget. Efterhånden som standarden i dansk bogproduktion steg, skærpede komiteerne også kravene, og sådan skulle det selvfølgelig være, men nu synes udvælgelsen at være havnet ude i det sekteriske og dogmatiske, med en smag af indavl. Man forbavses hvert år når man ser udvalget – adskillige af de bøger i de enkelte grupper der får prædikatet årets bedste, kunne med fuld ret udskiftes med 10 eller 20 andre, der lige så vel havde fortjent udvælgelsen. Meget progressive synes komiteerne heller ikke at være. Den pæne, traditionelle men i og for sig vellykkede bog synes at blive foretrukket frem for det måske ikke helt vellykkede dristige eksperiment. På den måde medvirker man til at bremse udviklingen. Og er det ikke ligesom tiden er løbet fra dette med at give karakterer og sige at nogen er mere lige end andre. I skolen og andre af livets forhold er man ved at forlade disse autoritære systemer – og selv om Forening for Boghaand-

værk er en traditionsrig institution burde man måske også overveje at gøre det her.

Der ligger et stort arbejde bag udvælgelsen af årets bedste bøger og bogbind. Jeg har selv i nogle år siddet i komiteen for årets bedste bogbind og ved altså hvad jeg taler om.

Først skal bøgerne skaffes til veje, dernæst sidder en række mennesker i mange og lange møder og sorterer og vælger, så skal udvælgelsen skriftligt motiveres og endelig skal udstillingen arrangeres. Alt dette foregår ganske vist temmelig omkostningsfrit, men trykningen af kataloget, som foreningens medlemmer nu i øvrigt kun får på anfordring, er i hvert fald ikke gratis. Hvorfor i øvrigt ikke lade resultaterne af bedømmelserne offentliggøre i Bogvennen, nu hvor denne publikation har fået tidsskriftkarakter. Det er mange skønne kræfter og en hel del penge der ofres på foretagendet. Ærlig talt, kunne alt dette ikke anvendes på en anden og bedre måde? Standarden i dansk bogproduktion er i dag gennemsnitlig så høj, at komiteernes arbejde i pædagogisk henseende har mistet meget af den oprindelige betydning. Her som i så mange andre af livets forhold, gælder det om at holde op i tide – og jeg tror tiden er inde nu. Hermed være ikke sagt at danske bøger ikke kan blive bedre i typografisk og æstetisk henseende, men der må bare være andre måder at nå det på end en sådan autoriseret udvælgelse, især når tvivlen om hvorvidt det nu også er de bedste der vælges, er ved at være ret udbredt.

Mod sådan en total afskaffelse af den årlige bogudvælgelse kan naturligvis fremføres, at næsten alle andre lande, også østlandene i øvrigt, har en tilsvarende foreteelse, og at vi vel har aftalemæssig forpligtelse over for de øvrige nordiske lande i det førnævnte turnusarrangement Nordisk Bogkunst. Danmark kunne ved at afskaffe bogudvælgelsen komme til at virke som et tilbagesående land. Vel – jeg vil hellere hævde det modsatte synspunkt – at man ikke skal lade sig lede af international tradition og forpligtelse. Når en ting er ved at have overlevet sig selv, bør man hellere lade den falde. Og Danmark kunne ved at gå i spidsen for en gangs skyld komme til at fremtræde som en fremskridtsnation.

FfB's situation i det hele taget

Hele forholdet omkring den årlige bogudvælgelse er vist i øvrigt karakteristisk for hele FfBs situation i dag. Jeg tror at foreningen meget snart må tage alle sine formålsparagraffer op til revision. Hvor meget af det der sker i foreningen i dag appellerer til de unge – hvor er den fornyelse der skal til i enhver forening? Trænger vi ikke til lidt ungdomsoprør i FfB? En vis stagnation, ja ligefrem tilbagegang i medlemstallet er da også så vidt jeg forstår, ved at gøre sig gældende. Foreningen beskæftiger sig alt for meget med fortiden, med det historiske – jeg tror at den, hvis den ikke i løbet af få år vil risikere at skrumpes meget ind, også må til at beskæftige sig med fremtiden og de mange problemer vi vil møde der. Alle de nye teknikker der myldrer frem, vil også stille krav til æstetik, typografi og formsans, og her kan maskinerne på en fæl måde komme til at dirigere os, hvis vi ikke i rette tid griber ind. Her ligger virkelig en opgave for Forening for Boghaandværk.

Men begynd med at sanere i det bestående. Jeg synes f. eks. at der må ske noget med Bogvennen. Den redigeres ganske vist af yngre kræfter i foreningen, men jeg er ked af at sige det – jeg synes den er møgkedelig. Det er meget sjældent at jeg deri finder artikler som virkelig interesserer mig – men det er måske nok min egen skyld. Og så synes jeg altså at man bør nedlægge udvælgelsen af årets, eller rettere sidste års bedste bogtryk og bogbind. De er nu kommet på arkiv – så benyt lejligheden til stille og roligt at arkivere dem for tid og evighed.

Knud H. Ditlevsen

To anmeldelser

Knud Larsen: Frederik Rostgaard og bøgerne. With a summary. G. E. C. Gad 1970. 168 s. ill. 36 kr. Danmarks Biblioteksskoles skrifter 3. (Philips Bogtryk, Linotype Janson 12/13, og offset fra Bogtrykkeriet Atlas, F. Hendriksens Eftf. Omslag: Kammarmor af Klavs Encke).

Advis pour dresser une bibliothèque. Vejledning i biblioteksarbejde (1627). Af Gabriel Naudé. Oversat og annoteret af Robert L. Hansen. G. E. C. Gad 1970. 152 s. ill. 46 kr. Danmarks Biblioteksskoles skrifter 5. (Nordlundes Bogtrykkeri, Monotype Sabon 12/14. Omslag: Vibepapir af Erik P. G. Olsen).

Ved i sin endnu unge skriftrække at optage Knud Larsens bog om Rostgaard og bøgerne og Robert L. Hansens oversættelse af Naudé's »Advis« har Danmarks Biblioteksskole sikret sig to ting: at skriftrækken markerer sin åbenhed over for emner af bog- og biblioteksvæsenets historie og at den rummer værker af fuldgod kvalitet. Ved Erik Dals tilrettelæggelse er fremtoningspræget tillige blevet æstetisk særdeles tiltalende. Begge bøgernes individualitet er tilgodeset, og det er svært at afgøre, om man højst skal prise valget af det altmodiske bakkemarmoromslag (udført af Klavs Encke), der så storartet klæder bogen om Rostgaard, eller valget af den fyldige Sabon Antikva, i stil mellem renaissance og barok, til Naudé's klassiske arbejde om biblioteksindretning. De er i sandhed værdige at »læses af øjne og holdes i hænder blandt fribårne folk« (for nu at misbruge det Horats-citat, hvormed Naudé indleder sit skrift).

Den Rostgaard, lektor Knud Larsen præsenterer os for, er ikke ny, men på adskillige punkter uddybes vor viden om bogsamleren og bogmanden, nu vistnok bedst husket for sin klage til kongen over, at Holberg i Peder Paars havde drevet gæk med forholdene på Rostgaards ø Anholt. Klagen var lidet betænkt, men grundigt overlæg var heller ikke ligefrem Rostgaards kendemærke. Utrættelig som bogsamler, foregangsmand ved sin anvendelse af antikva til danske tekster, den første dansker der bidrog offentligt til en diskussion om katalogindretning, virksom for dette og hint, men tilbøjelig til at opgive en sag på halvvejen. Det er mellem andet Knud Larsens fortjeneste, at han ingenlunde lægger skjul på det præg af ufuldbårenhed der hviler over Rostgaards gerninger, hans interessers ustadige op- og henblussen og hangen til projekter som han ikke selv var mand for at gennemføre. Men ukuelig var han i sin

Titelside til Knud Larsen: *Frederik Rostgaard og bøgerne*. Bogen er tilrettelagt af Erik Dal og trykt hos Philips Bogtryk med Janson.

lidenskab for bøger og lærde sysler; den udgjorde et fundamentalt og bestandigt element i hans liv. Efter at han i 1726 havde måttet afhænde størstedelen af det bibliotek, hvis grundstamme gik tilbage til de gyldne udenlandsår i 1690'erne, begyndte han ufortøvet at tilvejebringe et nyt, i mere beskednen målestok, men ved sin fuldførelse også mere sluttet i sit emnevalg, rigt bl. a. på dansk historisk litteratur. Det er interessant at følge redegørelserne for de to bibliotekers tilblivelse, erhvervet ved køb og gaver og ikke ringe brug af mellemmand – Rostgaard forstod at udnytte sine bekendte – og meget oplysende at studere de indgående analyser af bøgernes fordeling på faggrupper og andre kategorier. Analyserne fører til konklusionen: imponerende som udtryk for Rostgaards interessefelt, utilstrækkeligt som redskab for et hvilket som helst dyberegående

studium. Når det hævdes, at Rostgaard ikke altid købte de bøger, som *burde* have stået i hans bibliotek, mens der fandtes mange, som han *kunne* have undværet, er dommen dog vist for ensidig. Man kunne ønske det første mere underbygget, og hvad ved vi i grunden om hvad Rostgaard kunne have undværet? Retfærdigvis fremføres også, at mange af de fra udlandet hjembragte bøger og håndskrifter på længere sigt, ved efterhånden at havne i de offentlige biblioteker, har udgjort et værdifuldt tilskud til vort nationale bogarsenal. Dette resultat af Rostgaards virke er indiskutabelt. Helt eller anti-helt – bogsamleren Rostgaard har fået en grundig, sober og velskrevet behandling, så indholdsrig at den *burde* have været afsluttet med en indeks!

Fra bogsamleren til biblioteksmanden. Gabriel Naudé's »Vejledning i biblioteksarbejde« fra 1627, der grundlagde hans ry allerede før han blev Richelieus, Mazarins og dronning Christinas bibliotekar, betragtes ikke uden grund som en klassiker. Mange af de problemer han drøfter er aktuelle den dag i dag, og det er få af hans betragtninger over grundlæggende spørgsmål som en moderne biblioteksmand ikke i princippet vil kunne tilslutte sig. Med delvis forbillede i det berømte Ambrosiana-bibliotek i Milano gør han sig til talsmand for indretningen af et offentligt og alle videnskaber omfattende studiebibliotek med åbne hylder, et udbygget katalogapparat og organiseret udlån. Åbenhed og frisind skal kendetegne indholdet. Tiden taget i betragtning er kapitlet om »Hvilke bøger skal man vælge« – det centrale i skriftet – skrevet med mageløs fordomsfrihed og indsigt. Ikke alene kvalitetshensyn skal råde, men også historiske (bøger der er gået af mode og småtryk der senere kan få betydning). Det må beagtes, at små koncentrerede fremstillinger kan have deres fordele ved siden af de store hovedværker, og der skal anskaffes litteratur om lidet behandlede emner, selv om de pågældende forfattere eventuelt ikke er estimerede, ja endog værker af kættere som f. eks. Luther og Calvin skal indgå, med den snedige begrundelse at man så kan få mulighed for at imødegå dem. Morsomt nok anfører Naudé også betydningen af publicity. Bli-ver ønsket om at skabe et storstilet bibliotek gjort

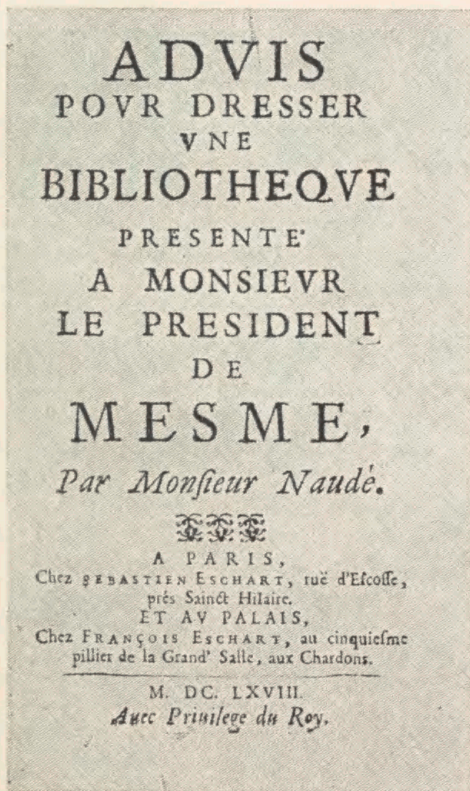
almindelig bekendt og lykkes det at skaffe sig indflydelsesrige venner, vil det være en let sag at få andre til at bidrage dertil. Ved senere at omsætte dette med de indflydelsesrige venner i praksis, altså ved at udøve en vis pression, fik Naudé gennem en fransk gesandt bl. a. Ole Worm til at bidrage med håndskrifter til Mazarins bibliotek. Det er i øvrigt ikke det eneste punkt, hvorpå han kan sættes i forbindelse med Danmark. Primært interesseret i bøgernes tilstedeværelse tilråder han sparsommelighed ved indbindingen, så at der bliver desto flere midler til bogindkøb. Som nævnt af udgiveren drev D. G. Moldenhawer o. 1800 en lignende politik for Det kgl. Bibliotek, men det samme gjaldt Frederik III.s bibliotek (en af hvis bibliotekarer, Marcus Meibom, en tid havde været underbibliotekar under Naudé). Bindene fra Frederik III.s tid, solide og uden megen

prunk, svarer til det af Naudé godkendte maksimumsudstyr, just sådan at de med deres guldprydelse på de brune rygge kan siges at »tilfredsstille den besøgendes øje med en vis ydre skønhed«. Endelig ikke bibliofilt, men gerne repræsentativt!

Vejledningen er først og sidst et værdifuldt stykke lærdoms- og kulturhistorie. En umiskendelig air af det 17. århundrede stiger op fra bogen, fortræffeligt kommenteret, indledet og oversat af fhv. biblioteksdirektør Robert L. Hansen. Herligt for en stund at være hensat til de høje bogsale, hvor brændestykkerne ryger svagt i kaminen, og fjerpen, pennekniv, papir, blæk og strøsand ligger klar på bordet. Hvilke bøger skal man vælge? Bibliotekaren hr. Naudé står parat med sine råd . . .

P.S. Man må ikke glemme de forskellige former for opslagsværker, siger Naudé. Det bør følgelig tilføjes, at Biblioteksskolen som nr. 4a i sin skrift-række har udsendt det første hæfte af »Danske opslagsværker«, red. af Axel Andersen. Heri redegør tre »værk«redaktører for tilblivelsen af henholdsvis Salmonsens, Kraks Vejviser og Avis-årbogen. Ca. fire hæfter vil følge.

Harald Ilsoe

Titelblad til *Advis* i 1668 udgaven, (Kgl. Bibl.).

Bogvennen 1971-73

Den nye treårsperiode kommer til at betyde forandringer på flere områder. Trykningen er overdraget Krohns Bogtrykkeri, mens reproduktionsarbejdet udføres af Romanus-Klicheer.

Også skriften er udskiftet. Redaktionen har valgt Aldus, tegnet i 1952 af den tyske skriftkunstner Hermann Zapf. Den er blevet til som en udløber af Palatino-familien. Det var Gotthard de Beauclair på Insel Verlag, som foreslog en lys, ikke for bredt løbende bogskrift, mere neutral end Palatino'en. Zapf fortæller, at skriften er blevet til i nært samarbejde med stempelgravøren Arthur Ritzel, der har skåret samtlige grader i stål. Han gjorde det så godt, at korrektioner var så godt som unødvendige. Redaktionen er glad for at kunne benytte en nutidig skrift i den kommende periode.

Tematiske numre: Redaktionen vil gerne oplyse, at flere af det ny binds numre vil komme til at samle sig om ét emne, bortset fra *Monumenta typographica* og petitstof. Nr. 2 vil blive domineret af en artikel af fhv. rektor Aage Bertelsen, Aarhus Katedralskole, der fortæller om »fundet« og den fornyede udnyttelse af gamle bogskatte på skolens loft, hvortil knyttes betragtninger over sådanne gamle samlingers brugsmuligheder. Nr. 3 tænkes forbeholdt små personlige bidrag fra den private bibliofili og nr. 4 vil i historisk og aktuelt lys behandle figurdigte, konkret poesi etc. i middelalder, barok, expressionisme og nutid. Et par store grafiske illustrationer agtes også behandlet, muligvis ligeledes i et fælles nummer.

Spørgeskema: Imidlertid ligger det redaktionen på sinde at undersøge, hvilken genklang dens linje i de seneste år har vundet. I dette nummer findes derfor – De har allerede set det – et spørgeskema, hvor De kan give udtryk for Deres interesser og Deres eventuelle utilfredshed. Vi håber meget, at De vil ofre den korte tid, der skal til at udfylde dette skema grundigt og returnere det, for vi føler, at der mand og mand imellem tales en del om foreningens og tidsskriftets emnevalg, og langt fra altid i vor favør. Derfor ser vi meget gerne kritik og tilslutning udtrykt.

Monumenta typographica: Rækken fortsættes og i 1971 skriver overlærer Eli Reimer fra Den Grafiske Højskole om tre skrifter, der stammer fra det 18. århundrede, men som i høj grad tilhører det nutidige skriftrepertoire. Den første er Caslon, 1720'ernes store engelske udformning af de hollandske barokskrifter.

Redaktionen: Bibliotekar Steen Stegeager Hansen (Det kgl. Bibliotek) er indtrådt i Bogvennens redaktion og tidsskriftets adresse er fremtidig: c/o Christian Ejlers' Forlag, Brolæggerstræde 4, 1211 København K.

Om dette nummer

Forfatteren af nummerets hovedartikel har leveret ikke blot manuskript og billedredaktion, men også ombyrning, og har besvaret opfordringen til at levere en biografisk notits således:

Håkan Lindström f. 1936, 1954 studentexamen, Stockholm, 1956 reservofficersexamen, Stockholm, 1956–58 praktik inom den grafiska industrin, 1958–60 Den Grafiske Højskole (Specialstudium i grafisk formgivning), Köpenhamn, 1960–61 formgivare på Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1961 (april–september) formgivare på Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, 1961–67 formgivare på Albert Bonniers Förlag, Stockholm, fra 1967 freelance formgivare för olika förlag främst inom Bonniergruppen. Undervisar i grafisk formgivning vid Kursverksamheten vid Stockholms Universitet.

Til artiklen må redaktionen knytte dels en hjertelig tak til Fondet for Dansk-Svensk Samarbejde, som med et tilskud har gjort det muligt at lade Håkan Lindströms artikel overskride det omfang og den billedmængde, Bogvennen ellers er nødsaget til at fastsætte for de udenlandske oversigtsartikler, det siden 1964 har været et programpunkt at bringe. Dels en beklagelse af, at vort tidsskrifts rytme med et vinter-, et forårs- og et efterårsnummer har måttet brydes på grund af uoprettelige forsinkelser af forfatter-tilrettelæggerens ombrudte korrektur.

Nummerets anden artikel repræsenterer selv sit emne, den maskinskrevne og offsettrykte tryksag, og den er fremstillet af Raff Duplikering, Hellerup og Bergs Bureau, København.

Færdigtrykt maj 1971.